

Bu gün böyük qürur hissi ilə **Böyük Qayıdış Proqramının** icrasından, hər gün soydaşlarımızın mərhələli qaydada azad edilmiş torpaqlarımıza qayıdışından və burada yeni həyatın başlanmasından bəhs edirik. Dövlət başçısı İlham Əliyev Xankəndi şəhərində keçirilən III Şuşa Qlobal Media Forumunda bugününümüzün reallıqlarına nail olmaq üçün atılan addımların xronologiyasını beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırdı. 30 illik işğal dövrü həm Azərbaycanın hər bir sahədə qüdrətlənməsi, həm də diplomatik mübarizədə qələbəsini təmin etmək üçün real faktlara, tarixi həqiqətlərə söykənən təbliğatının coğrafiyasını genişləndirməsi, hücum diplomatiyasını uğurla həyata keçirməsi mərhələsi idi.

Cənab İlham Əliyev bu günlərdə Xankəndidə keçirilən Şuşa Qlobal Media Forumundakı çıxışında da diqqəti Azərbaycanın tarixi Zəfərə, suverenliyimizin tam bərpasının təmin edilməsinə qədər keçirdiyi inkişaf yoluna yönəltdi. O illərin əsas çağırışı bu oldu ki, işğalla heç zaman barışmayacağıq. Atılan addımlar, dünyanın ən yüksək tribunallarından səsləndirilən bəyanatlar xalqımızın qələbə əzmini, gələcəyə inamla addımlamasını şərtləndirdi.

30 il xalqımız bu günləri böyük səbirsizliklə gözlədi. 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsində tarixi Zəfərimiz, onun ardınca 2023-cü ilin sentyabrında həyata keçirilən bir günlük antiterror tədbirləri nəticəsində suverenliyimizin tam bərpa edilməsi bu torpaqlara qayıdışımıza inamı artırdı və artıq bu reallıqların şahidiyik. Prezident İlham Əliyev bu ilin əvvəlində yerli televiziya kanallarına müsahibəsində hədəfləri açıqlayarkən bildirmişdi ki, bu ilin sonuna qədər 30-a yaxın yaşayış məntəqəsində keçmiş köçkünlər məskunlaşacaqlar. Artıq keçmiş məcburi köçkünlərin qayıtdığı şəhər və kəndlərin sayı 18-ə çatdırılıb.

Ümumilikdə Prezident İlham Əliyev Qarabağa və Şərqi Zəngəzura mütəmadi səfərləri zamanı bərpa-quruculuq işləri ilə tanış olur, yaşayış məntəqələrinin, vacib infrastruktur obyektlərinin açılışlarında, təməlqoyma mərasimlərində iştirak edir. Bu baxımdan cənab İlham Əliyevin son Qarabağ səfəri daha yaddaqalan oldu. Şuşada, Ağdamda, Xocalıda olan cənab İlham Əliyev mühüm obyektlərin açılışında iştirak etdi, görülən işlərlə tanış oldu. Onu da qeyd edək ki, bu torpaqlarda soydaşlarımızın məşğulluğunun təmin edilməsi, qeyri-neft sektorunun inkişafı mühüm hədəflər sırasındadır. Dövlətimizin başçısı "Tabaterra" MMC-nin Ağdam Sənaye Parkındakı bütün məmulatlarının istehsalı müəssisəsinin açılışında iştirak etdi.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur- cənnətin kiçik bir parçası!

Dövlət başçısı İlham Əliyev bildirir ki, infrastruktur layihələrinin əksəriyyətini başa çatdırandan sonra daha böyük vəsait yaşayış evlərinə istiqamətləndiriləcək

rak etdi. Qeyd edək ki, Ağdam Sənaye Parkında sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişafı üçün dövlət tərəfindən əlverişli investisiya mühiti yaradılıb. Bunun nəticəsidir ki, Ağdam Sənaye Parkı rezidentlərinin sayına görə ölkəmizdə mövcud sənaye zonaları arasında Sumqayıt Kimya Sənaye Parkından sonra ikinci sənaye parkıdır. Parkda ümumi investisiyalarının həcmi 270 milyon manatdan çox olan 30 sahibkarlıq subyektinə rezidentlik, 4 sahibkara isə qeyri-rezidentlik statusu verilib. Artıq investorlar tərəfindən Sənaye Parkına 121 milyon manatdan çox investisiya yatırılıb, 650-dən artıq daimi iş yeri yaradılıb. İşlə təmin edilənlərin çoxu Ağdam və ətraf rayonların sakinləridir. Ağdam Sənaye Parkının ərazisinin 70 faizdən çoxu artıq sahibkarların istifadəsinə verilib. "Tabaterra" MMC-nin bütün məmulatlarının istehsalı müəssisəsinin açılması ilə Parkda fəaliyyət göstərən müəssisələrin sayı 10-a çatıb. O da məlumdur ki, hazırda ölkədə 9 sənaye parkı var. Bunlar Sumqayıt Kimya, Qaradağ, Pirallahı, Naxçıvan, Hacıqabul, Mingəçevir, Balaxanı, Ağdam və Cəbrayıl rayonunda yerləşən "Araz Vadisi İqtisadi Zonası" sənaye parklarıdır. Bununla yanaşı, Masallı, Neftçala, Sabirabad və Şərurda 4 sənaye məhəlləsi yaradılıb.

Ümumiyyətlə, ilin elə bir ayı yoxdur ki, dövlət başçısı İlham Əliyevin işğaldan azad edilmiş ərazilərə səfəri olmasın. Hazırda işğaldan azad edilmiş ərazilərdə şəhərlərin və kəndlərin bərpası sürətlə davam etdirilir. Bütün işləri öz daxili imkanları hesabına həyata keçirən Azərbaycanın əsas hədəfi Böyük Qayıdış Proqramının icrasının birinci mərhələsi başa çatanaqədər 140 min keçmiş məcburi köçkünün qayıdışına nail olmaqdır. Bu fakt ölkəmizin ildən-ilə artan iqtisadi gücünün daha bir göstəricisidir. Hazırda Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə ora köçürülən keçmiş məcburi köçkünlərlə yanaşı, bu bölgələrdə reallaşdırılan layihələrin icrasında çalışan, həmçinin ayrı-ayrı dövlət qurumlarının yerli bölmələrində xidməti vəzifələrini yerinə yetirən, yenidən fəaliyyətə başlamış səhiyyə, təhsil, mədəniyyət, turizm,

sənaye, energetika müəssisələrində işləyən, ümumilikdə, 50 minə yaxın insan yaşayır.

Böyük Qayıdışdan bəhs edərkən bu mühüm məqamı xüsusi qeyd etməliyik ki, bu qayıdış Cocuq Mərcanlıdan başladı. Məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin qətiyyəti və siyasəti iradəsi sayəsində 1993-cü ilin dekabrından 1994-cü ilin yanvarına qədər davam edən və Azərbaycanın hər tarixinə qızıl hərflərlə yazılmış uğurlu Horadiz əməliyyatı nəticəsində Füzuli rayonunun bu qəsəbəsi ilə yanaşı, 20 kəndi, həmçinin Cəbrayıl rayonunun Cocuq Mərcanlı kəndi işğaldan azad edildi. Lakin təhlükəsizlik baxımından uzun müddət məskunlaşmanın qeyri-mümkün olduğu bu kənd 2016-cı ildə Prezident İlham Əliyevin tarixi xidmətləri sayəsində ikinci həyatını yaşamağa başladı. Buna 2016-cı ilin aprelində qəhrəman Azərbaycan Ordusunun düşmənin təxribatına layiqli cavab verməsi və strateji əhəmiyyətli Lələtəpə yüksəkliyini azad etməsi nəticəsində nail olundu. Ağdərənin, Cəbrayılın, Füzulinin işğaldan azad olunmuş ərazilərində Azərbaycan Bayrağı dalğalandı. Aprel döyüşlərində qazanan qələbədən sonra Cocuq Mərcanlı kəndində təhlükəsiz yaşayışın bərpa edilməsinə, məcburi köçkünlərin öz ata-baba yurdlarına qaytarılmasına əlverişli şərait yarandı. Cənab İlham Əliyev 2017-ci ildə «Cəbrayıl rayonunun işğaldan azad edilmiş Cocuq Mərcanlı kəndinin bərpası haqqında» Sərəncam imzaladı. Ərazinin minalardan təmizlənməsindən sonra bu kənddə böyük quruculuq işlərinə başlandı. Dövlətimizin başçısının xüsusi diqqət və qayğısı sayəsində həyata keçirilən bərpa işləri uğurla başa çatdı və Cocuq Mərcanlı öz sakinlərini qarşıladı.

Artıq beş ildir Böyük Qayıdışdan qürurla bəhs edirik. Hədəfə doğru atılan addımların uğurlu nəticəsi göz önündədir. Bu ərazilərin bərpası, yenidən qurulması müasir tələblər səviyyəsində həyata keçirilir, soydaşlarımızın gələcəkdə burada yüksək rifah şəraitində yaşayışı üçün bütün zəruri addımlar atılır. Dövlət başçısı İlham Əliyev bütün çıxışlarında diqqət göstərdiyi əsas məsələlərdən biri məhz azad edilmiş torpaqlarımızın bərpası-

dır. Ölkə Prezidenti bildirir ki, icra etdiyimiz layihələrin dünyada misli-bərabəri yoxdur və bəlkə də olmayacaq. Böyük coğrafiyada, 15-16 min kvadratkilometr ərazidə, - hansı ki, Ermənistan onu tamamilə yerlə-yeksan edib, - yeni həyat qurulur.

Bu il tarixi Zəfərimizin beş ili tamam olur. «Konstitusiyaya və Suverenlik İli» çərçivəsində keçirilən tədbirlərdə şanlı Qələbəmizin mühüm reallıqlarından olan bərpa-quruculuq işlərinə xüsusi diqqət göstərilir. Bu il çərçivəsində dövlət başçısı İlham Əliyev «Azərbaycan Respublikasının 2027-2030-cu illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası»nın və «Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair II Dövlət Proqramı»nın hazırlanması haqqında» Sərəncam imzaladı. «Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər»ə uyğun olaraq hazırlanmış «Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası», həmçinin «Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı» uğurla icra olunur və bu, ölkənin sosial, iqtisadi və institusional inkişafı üçün mühüm zəmin yaradır. Sözügedən Strategiya sosial-iqtisadi inkişaf üzrə müəyyən edilmiş beş Milli Prioritet əsasında həyata keçirilir. Həmin Strategiyanın ardıcıl və sistemli icrası sayəsində iqtisadiyyatın xarici təsirlərə qarşı dayanıqlığı daha da möhkəmlənmiş, şaxələnməsi dərinləşmiş, iqtisadi artım davamlı və inklüziv xarakter almış, əhəlinin rifah səviyyəsi yüksəlmiş və gələcək nəsillər üçün irihəcmli maliyyə ehtiyatları formalaşmışdır. Cənab İlham Əliyev Şuşa Qlobal Media Forumunda «Böyük Qayıdış Proqramı artıq reallaşıb. Təbii ki, bunun mərhələləri olacaq və aydan-aya, ildən-ilə qayıdan vətəndaşların sayı çoxalacaq, Qarabağ, Şərqi Zəngəzur dirçələcək. Mən «Böyük Qayıdış»ın əvvəlində demişdim ki, biz bu bölgəni cənnətə çevirəcəyik, artıq cənnətin kiçik bir parçasıdır. Bunu burada öz gözlərimizlə görürük» söyləyərək onu da əlavə etdi ki, doğrudan da görülən işlər o qədər genişmiqyaslıdır ki, bunu bir cavabda səsləndirmək çətindir. Hər şey göz önündədir. Qayıdan insanların sayı getdikcə artır və bundan sonra daha sürətlə artacaq. Çünki birinci dörd ildə daha çox infrastruktur layihələri icra edildi. Onların əsas hissəsi bitib. Bütün Qarabağ və Şərqi Zəngəzur dairəvi elektrik şəbəkə ilə artıq təmin edilib, Azərbaycanın ənənəvi elektrik təsərrüfatına da qoşulub. Burada artıq 280 meqavat gücündə su elektrik stansiyaları enerji istehsal edir və bu enerji Qarabağdan Azərbaycanın digər bölgələrinə gedir. Çünki bu gün Qarabağda o qədər adam yaşamır ki, bu qədər elektrik enerjisi lazım olsun. Təkcə Füzuli yolunda 7 tunel inşa edilib. Tunellərin ümumi uzunluğu 80 kilometrdir. Ən uzun tunel növbəti iki-üç ayda hazır olacaq. Murov dağının altındakı tunelin uzunluğu 11 min 700 metrdir. Bu, dünya miqyasında ən uzun tunellərdən biridir. Dəmir yolu çəkilib. İndi Ağdam qatarla rahat getmək mümkün olacaq. Ağdam-Xankəndi dəmir yolunun təməli qoyulub. Xankəndi-Şuşa kanat yolunun da tikintisi yaxın zamanlarda başlayacaq və çox mənzərəli bir vasitə olacaq. Eyni zamanda, bunun funksional tərəfi də çox önəmlidir. Hər yerdə inşaat-quruculuq işləri aparılır, yaşayış binaları tikilir, soydaşlarımız doğma yurduvalarına qayıdır.

İşğaldan azad olunmuş torpaqlara keçmiş məcburi köçkünlərin qayıdışı davam edir. İyulun 29-da növbəti köç karvanı ilə Ağdam rayonunun Xıdırlı kəndinə çatan ailələrə mənzillərin açarları təqdim olundu. Bu mərhələdə Xıdırlı kəndinə 60 ailə - 236 nəfər köçürüldü. Xıdırlıya köç karvanı ilə qayıdanlar respublikanın müxtəlif yerlərində, əsasən yataxanalarda, sanatoriya və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış ailələrdən ibarət olub. Artıq Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramının icra müddətinin başa çatmasına yaxınlaşıırıq. Əsas hədəf həmin müddətə qədər 140 min keçmiş məcburi köçkünü doğma yurduvasına qaytarmaqdır.